

FINANSAL PİYASALARDA GLOBALLEŞME EĞİLİMLERİNİN BİR GÖSTERGESİ OLARAK EURO-DOLAR PİYASASI VE KIYI BANKACILIĞI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YİĞİT*

ÖZET

II. Dünya Savaşı sonlarında Uluslar arası Finansal piyasaların globalleşmesini alt yapısını oluşturan, Euro-Dolar piyasası oluşmuş ve bugün Türkiye'de serbest bölgelerin gelişmesinde önemli rolleri olan kıyı bankacılığı, Euro-Dolar piyasasına dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Euro-Dolar piyasası ve Kıyı bankacılığı Türkiye'de gelişim olanakları açısından ele alınmıştır.

GİRİŞ

Globalleşme ile Tüm dünyanın bir “köy” haline gelmeye başladığı günümüzde emek, sermaye, mal ve bilgi mobilitesi globalleşmeyi arttıran en önemli unsurlardır.

Bu unsurların temelinde sermaye hareketliliği ve elektronik bankacılık yatmaktadır. Artık bilgisayarlarla dünyanın bir ucu ile anında tüm kredi ve bankacılık işlemleri yapmak, uluslararası finansal piyasalarla oynamak mümkündür.

SWIFT., GLOBEX, BC NET, gibi mal ve sermaye hareketliliğini önemli ölçüde arttıran uluslar arası elektronik haberleşme ağları da Euro-Dolar piyasası,

* Dumlupınar Üniversitesi KÜTAHYA

Kıyı Bankaları... vb. gibi kesimler arasında önemli bir haberleşme ağı kurarak globalleşmeye hızlandırmaktadır. (Parasız, 1992)

Bu düşünce ile uluslar arası finansal piyasalarda önemli bir yeri bulunan **Euro-Dolar** piyasasının doğuşu, gelişmesi, hacmi, incelenerek son yıllarda dış açılma stratejilerinin önemli bir sacayağı sayılan kıyı bankacılığının gelişimi ve **Euro-Dolar** piyasası ile ilişkileri ve **Türkiye**'nin konu karşısındaki durumu bu çalışmada ele alınmıştır.

I. SERMAYE PİYASASI

Sermaye piyasası, fon kullanıcılarının fon gereksinimlerini karşılamaları, tasarruf sahiplerinin tasarruflarını yatırıma dönüştürerek en uygun geliri elde edilebilmeleri için gereklidir. Gelişmiş ülkeler için uzun vadeli fon kaynağı sermaye piyasasıdır. Dar anlamı ile sermaye piyasası, hisse senedi ve tahvillerin alınıp satıldığı Pazar olarak, geniş anlamda şirketlere sermaye olarak konulan ve tahvillere yatırılan fonlarla, diğer şekillerdeki uzun vadeli kredilerin arz ve talepleri ile, bu arz ve taleplerin karşılanmasını sağlayan kurumlar, vasıtalar, mahaller olarak tanımlanmaktadır. (Mirza, 1965).

Sermaye piyasalarında “birincil” ve “ikincil” piyasa olarak adlandırılan iki kesim vardır. **Birincil piyasa**; menkul kıymetlerin kurumlar tarafından ihraç edilip bir süre sonra tasarruf sahiplerine satışı, kısaca ihraç ve pazarlama etkinliklerini içerir. Genellikle bankalar, pazarlama şirketleri ve aracı kurumlar tarafından yürütülür. Satış süreci sonunda fertlere, kurumlara dağıtılmış olan menkul kıymetler, alım-satım suretiyle el değiştirmeye başlar, bu piyasaya da “**ikincil piyasa**” denir. (Fertekligil, 1983).

Günümüzde dış açılma politikalarının her alanda dünya ekonomilerinde görülmeye başlaması, sermaye piyasalarını da globalleştirme yönünde değişime uğratmaya başlamıştır. Bugün, dünya finans piyasalarında günlük işlem hacmi, dünya ticaretinin yıllık hacmine eşit durumdadır. Bu gelişme finansal piyasaların globalleşmesi gerçeğini gündeme getirmiştir. **Globalleşmenin** finansal piyasalarda üç büyük merkezde toplandığı görülmektedir. Bu merkezler; **Avrupa Tek Pazarı**, **ABD** ile **Kanada** arasındaki **Kuzey İşbirliği** ve **Japonya** ve diğer **Uzak Doğu Ülkeleri** arasında oluşturulan pasifik işbirliğidir. Bu piyasalarda uluslararasılaşma, bütünleşme (entegrasyon) ve uyumlaşma (entegrasyon) yaşanmaktadır.

Finansal piyasaların gelişimi'nin, dış ticaret, yatırım ve kur hareketleri ile yakından ilgilidir. 1960'lı yıllarda **ABD** dış açıkları nedeniyle oluşan **Euro-Dolar** piyasası, sanayileşme, kalkınmanın gelişmesi **IMF**, **Dünya Bankası** gibi kuruluşlar çeşitli fon ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. 1971'de çöken uluslararası **Bretton Woods** para sistemi ile finansal piyasaların işlemeyeceği sanılmış, büyümenin azalması, durgunluk ve işsizlikle birlikte enflasyonun artışı, faiz hadlarını yükselterek fon maliyetini pahalılaştırmışlardır. Yüzen kurlar döneminde Dolar dalgalanmaya bırakılmış ve hızla değer kaybetmeye başlamıştır. Bunun uluslararası finans piyasalarına etkisi ile olumlu olmuş, avantaj uluslar arası bankalara geçmiş, Euro-Dolar piyasası gelişirken, menkul kıymet borsalarında duraklamalar görülmeye başlanmıştır. (Ünal, 1991).

II. ULUSLARARASI BANKACILIK VE ULUSLARARASI SERMAYE PİYASASI

Altın döviz sisteminin sermaye piyasası ile dolaylı da olsa ilişkisini kurmak mümkündür. Şöyle ki, altın döviz sistemi, enflasyon olması, spekülasyona açık olması, anahtar ülkeye bir ayrıcalık tanınması gibi sakıncaları nedeniyle para krizlerine yol açmış ve çökmüştür. Ancak bu para krizleri, ABD'nin dünya likidite ihtiyacını kendi ödemeler dengesi açığı ile karşılamaya çalışması ve bu tür spekülasyon hareketlerinden doğmuştur.

ABD'nin dış ödeme açıklarının en önemli sonuçlarından biri, bu ülkenin siyasal, askeri ve ekonomik alanlarda dünyaya yayılması olmuştur. ABD'nin dış açıklarını doğuran kalemler, resmi bağış ve krediler, askeri harcamalar ve dış yatırımlardır. Bu açıkların ve sermaye kaçışlarının sonucunda 1960 yılı başlarında, Euro-Dolar (Avrupa Doları) denen bir para ve sermaye piyasası yaratılmıştır. (Törr, 1973).

III. EURO DOLARLAR VE DİĞER EURO PARALAR

Orjini, ABD dış açıklarına dayanan 1960'lı yıllarda Euro-Dolar piyasası ile dünyanın belli başlı konvertibl paralarının kendi ülkeleri dışında işlem gördüğü kısa vadeli sermaye piyasası kastedilir. Aslında adı Euro-Dolar olmasına rağmen az miktarda da olsa, Sterling, Mark, İsviçre ve Fransız Frank'ı da aynı piyasada işlem görmüş ve Euro-Dolar adını almıştır.

Bununla anlatılmak istenen kendi yurdu dışında işlem gören Dolar piyasasıdır. Ancak Euro-Dolar piyasasını sadece Avrupa'da geçerli bulunan bir sermaye piyasası gibi düşünmemek gerekir. Gerçekte Euro-Dolar piyasası bir ucu Kanada'ya diğer ucu Japonya'ya uzanan bir piyasadır. (Ekren, 1986).

A-EURO-PARALAR NASIL YARATILIR ?

Euro-Dolar Piyasasına Dolar arz edenlerin başında, ABD dış ödeme açıkları nedeniyle ellerinde bol miktarda Dolar biriken Avrupa Merkez Bankaları ya da para otoriteleri gelmektedir.

Yalnız Merkez Bankaları bu işi doğrudan doğruya değil de Ticaret Bankalarına ulusal para karşılığı Dolar satmak yolu ile yapmaktadır. Merkez Bankasından satın alma Ticaret Bankaları da bunları bir yandan aynı anda üç ay sonra teslim edilmek üzere Merkez Bankasının geri satarken, öte yandan yine üç ay vade ile başkalarına ödünç vermektedir.

Merkez Bankaları ve para otoriteleri dışında, Doğu Avrupa ülkeleri, BIS gibi uluslararası kurumlar, büyük şirketler ve bireyler bu piyasaya sermaye sağlayan öteki kaynaklardır. Euro-Dolar, Avrupa Para piyasalarında (Euro-Currency) en çok işlem gören (tüm paraların % 80'i Euro-Dolardır) para anlamına geleceği için Euro-Dolar piyasası ile Eurocurrency piyasası bazı yazarlarca aynı anlamda kullanılmaktadır.

Eurocurrency tanımını, Euro-Dolar tanımını gözönünde tutarak yaparsak:

i. Eurodolar, ABD dışındaki Dolarları ifade etmesine rağmen Eurodolar ile ABD Dolarının döviz kurları aynıdır.

ii. Eurodolar döviz piyasasından Dolar alınabilir, ancak buna rağmen döviz piyasası sayılmaz.

iii. ABD'deki ulusal mevduatlara ve Euro-dolar mevduatlarına uygulanan faiz oranları farklıdır.

iv. Eurodolar, ABD'nin doğrudan kontrolü dışındadır. (Ekren, 1986). **Euro Pazarların** doğuşuna yol açan etkenleri ABD ve İngiltere gibi yüzyılın başından beri dünya ekonomisine yön veren ülkelerin politikaları açısından incelemek daha yararlı olacaktır.

İngiltere açısından piyasasının doğuşu, 1947'ye, **Harold Mc Millan Hükümeti**'ne dayanır. O yıllarda sürekli ödemeler açığı veren İngiltere, bunu "**Kontrol Yasası**" (Exchange Control Act) ile o zamanki var olan **Sterling** alanı dışında **Sterling Pound**'un kullanımını yasaklayarak gidermeye çalışmıştır. Bu da ticaret finansmanının Dolar'la yapılmasını zorunlu kılmış ve sonuçta **Euro-Dolar** piyasasının oluşması gözlemeye başlanmıştır. (Ersan, 1979).

ABD'de ise **Euro-Pazar** oluşumuna zemin hazırlayan etmenler:

ABD'nin ulusal banka sistemi ile ilgili **Q** ve **M** düzenlemeleridir. **Q** düzenlemesi 1933 yılından beri vadesiz mevduatta ABD'de ve ABD Bankalarında faiz ödenmesini yasaklıyordu. Bu da tasarruflarından faiz elde etmek isteyenleri, Avrupa Bankalarına yöneltmiştir. **M** düzenlemesi ise ABD bankalarının kanuni karşılıkları ile ilgilidir. Bu kanuni karşılıklar ABD dışındaki, örneğin Avrupa Bankalarındaki Dolar mevduatları için istenmiyordu. Dolar mevduatlarının tamamını kullanmak isteyen bankalar mevduatlarını **Avrupa**'ya kaydırmışlardır.

Döviz piyasaları ile **Euro-Para** piyasaları arasında yakın ilişki vardır. Bu ilişki **Euro-Para** faiz hadleri ile vadeli piyasaları arasında oluşmaktadır.

B-EURO PARA PİYASASININ BÜYÜKLÜĞÜ

Euro-para piyasasının bugün merkezi **Londra** kabul edilmektedir. **Euro-Para** piyasasının kesin büyüklüğünü günlük kararlar nedeniyle belirlemek güç olsa da, **BIS**'in (Uluslar arası Ödemeler Bankası) yıllık rapor'unda 1983 yılında **Euro-Para** piyasasının 2.056 milyar \$ olduğu ifade edilmektedir. **Euro-Paraların** \$ 60'ı **Avrupa**'da % 8'i **ABD**'de %6'sı **Japonya**'da %3'ü **Kanada**'da ve %22'si kıyı bankacılığı merkezlerinde (Offshore Banking Centers) işlem görmektedir. Genellikle Euro-Para piyasası, piyasadaki paraların %80'ini Dolar oluşturduğu için Euro-Dolar piyasası olarak da anılır. (Abraham, 1978).

C-EURO-PARA TİCARETİNİN GELİŞMESİ

Avrupa Topluluğunda birincil piyasada bugün **ECU** denomineli (bağlı) tahviller piyasasının %4'ünü oluşturmakta ve toplam Yen ve Sterling cinsinden

çıkarılan **Avrupa Tahvillerinin** toplamına eşit bulunmaktadır. (Eiteman, 1986), **Avrupa Topluluğunda** 1950'li yıllarda Euro-Dolarların Avrupa'ya akışı Euro-Market ve Avrupa Bankacılığı hızlı bir gelişim içine girmiştir. Sermaye hareketlerinin ve sermaye piyasalarının hızlı bir gelişimi döviz kuru davranışlarını etkilemeye başlamış ve döviz kurunu etkileyen ekonomistlerin ilgi alanları, döviz kuru-hisse senedi ilişkileri üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Ödemelerin serbestleştirilmesi ev sermaye transferleri konusunda **Roma Anlaşması'nın** 3.maddesinde, günlük diye nitelendiren ödemeler geniş çapta serbest bırakıldıysa da, resmi metinlere dayanarak sermayenin dolaşımı pek çok engel ve sınırlamaya katlanmak zorundaydı. Geçmişteki deneyimler göstermiştir ki, anlaşma maddeleri gerçek bir sermaye pazarı kurmakta yetersiz kaldı. Doğal olarak tam bir parasal birleşme kendiliğinden sermaye pazarlarının birleştirilmesini sağlamayacaktır. Fakat derin birlik politik kurumsal değişikliklerin oluşması da bunun için gereklidir. (Werner, 1985).

ECU'ya bağlı tahviller Euro-Market'lerde hızla yaygınlaşmaktadır. ECU'nun bu pazarlarda borçlanma sisteminde değeri gittikçe artmaktadır. 1970'li yıllardan sonra petrol fiyatlarının artması sonucunda, petrol ihracatçısı ülkelerin ellerinde petrolden sağladıkları Dolarlar artmağa başlamış bu durum Petro-Dolar piyasasının gelişmesine katkı sağlamıştır. 1975 sonrasında Pazar, kıyasıya rekabet ve likidite bolluğu sebebiyle aracı kuruluşların giderek kârlarının düşmesine sahne olmuştur. Bu gelişmeler pazarı, "borçlular pazarı (borrowers)" haline getirmiştir.

1981'de uluslar arası bankalar tarafından 1070 **Euro-Kredi** işlemi gerçekleştirilirken, 1984'te işlem sayısı 376'ya düşmüştür. Brüt tutar ise 130 milyar Dolar'dan 53 milyar Dolar'a gerilemiştir. **Bank of England** 1984'te isteğe bağlı olarak verilen Euro-Kredi tutarının 28.5 milyar Dolar olduğunu ve bu tutarın 1981'dekinin 1/3'üne eşit olduğunu belirtmektedir. Aynı zaman kesiminde AGÜ'lerin alacaklılara borç ödemesini sürdürdüklerini de belirtmek gerekir. Yıllık borç ödemelerinin yanısıra kredi hacminin kısılması sonucunda Euro-Kredi stoku 1984'de daralmıştır. Borç erteleme işlemleri dışındaki **Euro-Kredi** stoku 1983'de 345 milyar Dolar iken 1984'te 314 milyar Dolar'a gerilemiştir. Genelde **Euro-Kredi** piyasası OECD ülkelerine, Sosyalist ülkelere ve borç servisini gerçekleştiren ülkelere yönelik (**Güney Doğu Asya**) olarak çalışmaktadır. (Sönmez, 1990).

D-EURO PARALAR VE MAKRO EKONOMİK KARARLILIK

Euro-Paralar, önceki açıklamalarımızda da görüldüğü gibi makro ekonomik performanstan etkilenmektedir.

Gerek **ABD'nin** gerek **Avrupa** ülkelerinin ve gerekse piyasa ile ilgili petrol ihraç eden ülkeler v.s. gibi ülkelerin makro ekonomi politikaları piyasayı fazlasıyla etkilemektedir. Özellikle **ABD'nin** dış ödemeler bilançoları, faiz politikaları, bankacılık, kredi düzenlemeleri, para politikaları piyasayı etkilemekte, makro ekonomik dengesizlikler, kur piyasalarında istikrarsızlıklar yoluyla Euro-Para piyasasını etkilemektedir. 1977 yılında **Euro-para** piyasasındaki toplam mevduatların %74'ü Dolardan oluştuğu için bu yıllarda **ABD** para otoriteleri

26.3 milyar Dolarlık dış açıklar nedeniyle sıkı para politikası izlemek zorunda kalmıştır. Bu politika kısa vadeli mevduat faizleri arttırarak **Euro-Dolar** mevduat faizlerine de yansımıştır.

Uluslararası Finansa kambiyo piyasayı ve kur istikrarı büyük önem kazanmaktadır. Kurların birbirine çevirilebilirliğinin yarattığı belirsizlik kambiyo piyasasında işlemlerin temel olarak iki farklı kavramına dayandırılmasına neden olmuştur. **Cari kur (spot rate)** kambiyo pazarında ulusal bir paranın bir diğeri cinsinden işlem anındaki bedelidir. Cari kurların istikrarsızlığı uluslar arası kambiyo pazarlarında gelecekteki kur (**forward exchange rate**) kavramının önem kazanmasına neden olmuştur.

Gelecekteki kur, ulusal bir para biriminin ilerideki bir tarihte diğeri bir ülke parası cinsinden ifadesidir. "Gelecekteki kur üzerinden işlemler kambiyo pazarlarının "Gelecekteki kur pazarı" (**forward Exchange Market**)" denilen bölümünü oluşturmaktadır. Gelecekteki kur (**forward rate**) genellikle cari kurun (**spot rate**) prim veya iskontosu şeklinde ifade edilmektedir. Üç aylık işlemlerde prim $P = (rf - rs / rs) \times 100 \times 4$ iskonto ise $D = (rs - rf / rf) \times 100 \times 4$ formülü ile hesaplanır. Burada **rs=cari kur**, **rf= vadeli kur** olmaktadır. Gelecekteki döviz kurlarının belirsizliği, önde gelen para birimlerinin birbirlerine karşı iskonto ve prim olasıkları **Euro-Pazarlardaki** mevduat sahiplerinin yönelimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin **Alman Markı**'nın, Dolar karşısında prim yapması, ellerinde **Alman Markı** bulunanların Dolara oranla daha az bir mevduat faizi ile yetinmelerine ve **Euro-DM** Faiz oranlarının **Euro-Dolar** faiz oranlarının altında seyretmesine yol açacaktır. (**Güran Tank**, 1994)

1971'li yılların başında ekonomik ve parasal kriz, üretkenlik ve rantabilityi düşürerek, uluslar arası para sisteminin parçalanmasına yol açmıştı. Ekonomik ve parasal krizin ana unsurları; dünya ekonomisindeki uluslar ötesileşme, dünya ölçeğinde sınıai ve mali yoğunlaşma hareketiyle temsil edilmektedir. Söz konu yoğunlaşma hareketi çok uluslu şirketlere, uluslar ötesi şirketlere ve uluslar ötesi mali gruplara çok önemli parasal güç vermektedir.

Böylece gücün belli odaklarda toplanması söz konusu olmaktadır. Çok odaklılaşma, gücün parçalanması, dağılması anlamına gelmektedir. Tek kutuplu dünya ekonomisinden çok odaklı dünya ekonomisine geçişi (**ABD, Japonya, F. Almanya ve AT**) gerçekleşirken, rekabet de şiddetlenmektedir. Bu iki süreç karşılıklı olarak birbirini güçlendirmekte ve birlikte ortaya koydukları etkiler ekonomik ve mali dengesizlikleri, istikrarsızlıkları desteklemektedir. Çok uluslulaşma 1970-80 yıllarında daha belirgin hale gelmiştir. **OPEC** fiyatlarının artması nedeniyle **ABD** sermaye piyasası ile **Euro-Pazarlar** arasında bağlantının kurulması, gibi nedenlerle gelişen **Euro-Pazarlar**, gelişmeleri parasal temelin denetlenmesine ve zorunlu rezervlerdeki oynamalara bağımlı bulunan ulusal bankacılık sektörüne oranla **Euro-Bankaların** daha fazla hareket esnekliğine sahip oldukları gözlenmektedir. Euro-Pazarlarda ödünç mekanizmasını aksatan makro ekonomik etkenler: **ABD** gibi belli başlı ülkelerdeki para politikaları, merkez bankalarının bağımsız hareket etmeleri ve borçlu ülkelerin borç yükümlülüklerini yerine getirmemeleri olarak sayılabilir. (**Güran**, 1994)

Kur hareketleri ve değişimleri ile Euro-para piyasası arasında sıkı etkileşimler söz konusudur. 1971 ve 1973’de Dolar’ın devalüsyonları sırasında ve sonrasında Euro-Para piyasasının kurlar üzerinde de etkileri görülmüştür. Batı Almanya 1969, 1971 ve 1973 yıllarında Euro-Dolar akımına uğramış ve Mark’ı devalüe etmeke zorunda kalmıştır. Hatta Euro-Dolar piyasasının Bretton Woods Sisteminin çökmesine neden olduğu bilinmektedir. Çünkü bu spekülative hareketlerin önüne geçebilmek için kurlar serbest bırakılmış, bu da Bretton Woods Sistemi’nin yıkılmasına yol açmıştır.

VI. KIYI BANKACILIĞI VE EURO-DOLAR PİYASASI

Euro-Dolar piyasasının gelişimi ile “Off shore banking” yada “dıştan dışa bankacılık” da denen “kıyı bankacılığı” yurt dışından sağladığı fonları, yine yurt dışı işlemlerde kullanmayı amaçlar. Kıyı bankacılığı da, Euro-Dolar piyasası gibi II. Dünya Savaşı’ndan sonra yaygınlaşmaya başlamıştır.

Kıyı bankacılığında genellikle değişik Avrupa para birimleriyle belirlenmiş fonlar işlem görür. Daha çok işlem gördüğü piyasa; Euro-Dolar piyasasıdır.

Kıyı bankaları, daha çok vergi ve mali mevzuatın dışında, ayrı kanunlarla kurulmuş “torba bölge” “(enclave area)” olan serbest bölgelerde kurulurlar.

Bu tür bankalar yasal düzenlemelerin nispeten az olduğu off shore merkezlerde faaliyet gösterdiklerinden, uluslararası ticaret ve sermaye akımlarının ve döviz değişiminin serbest ve etkin bir şekilde sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. 1973 petrol şoku sonrasında petrolden elde edilen Petro-Dolar’ların, Euro-Dolar piyasasına girişi, ayrıca dünya ticaretinin gelişimi; kıyı bankacılığının gelişmesine yol açmıştır.

Kıyı bankacılığının geliştirilme amaçları olarak:

- i-Ülkede uluslararası büyük bankaları özendirmek,
- ii-Yabancı sermayeyi geçmek,
- iii-Yabancı yatırım fonları ile ekonomiyi finanse etmek sayılabilir.

Kıyı bankaları, dünya uygulamaları açısından iki tür merkezde faaliyetlerini sürdürürler.

1. Kayıt üzerindeki merkezler (booking center)
2. Fonksiyonel merkezler (functional center)

Kayıt merkezleri daha çok vergiden kaçınmak için, vergi mevzuatının uygun olduğu merkezlerde, kayıtlı görünmeleri durumunda, kayıtlarda görülen merkezlerdir.

Fonksiyonel merkezler ise asıl fon sağlayıp, fon sattıkları işlem yaptıkları yerlerdir. Kayıt merkezi ile, fonksiyonel merkezler tamamen ayrı yerlerde olabilir.

2.5 trilyon Dolarlık Euro-Dolar piyasasında pay almaya çalışan dünyada pek çok kıyı bankacılığı merkezi vardır. Bu merkezler:

1. Ortadoğu
2. Uzakdoğu
3. ABD
4. Pasifik (Bahama, Cayman Adaları, Panama),

5. Afrika Merkezleri olarak bölümlenebilir. Ortadoğu'da Bahreyn, yabancı bankalar ve iç piyasayı bütünleştirmeye çalışan bir kıyı bankacılık örneği sergiler.

Uzakdoğu'da (Singapur); Kıyı bankacılık sistemi, **Merkez Bankası** "**Monetary Authority of Singapore (MAS)** olarak çalışan para otoritesi tarafından kontrol edilir ve **ACU (Asian currency Unit)** adı verilen özel birimleri şeklinde (**Kıyı Bankacılığı Birimi**) faaliyet gösterirler.

ABD'de ise, **IBF (International Banking Facilities=Uluslararası bankacılık)** faaliyet denen diğer bankaların içinde ayrı bir birim olarak kıyı bankacılığı işlemleri yapılır.

IBF'lerin ABD vatandaşlarına kredi vermeleri veya mevduat kabul etmeleri yasaktır.

Pasifik merkezleri ise vergi cenneti diye bilinen **Panama, Bahama ve ayman Adalarıdır**. Buralar daha çok kayıt üzerinde görülen merkezlerdir.

V.TÜRKİYE'NİN DURUMU

Türkiye'de 24 Ocak 1980 kararları sonucunda dışı açılma politikasının uygulanması ile ihracatın, turizmin, yabancı sermayenin teşviki, serbest bölgelerin kurulması gibi faaliyetler ülke içine ve dışına sermaye hareketliliğini arttırmıştır. Ülkemizde serbest bölgeler ve kıyı bankacılığı farklı sanılır. Oysa ikisi, birbirini tamamlamaktadır. Ancak bu serbest bölgeler yasası kıyı bankacılığına izin vermezken, 1985 yılında kabul edilen 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu, Kıyı Bankacılığına izin vermiştir.

Türkiye'de Kıyı Bankacılığının geliştirilme isteğine rağmen dışarıya sermaye sızabileceği endişesi vardır. Ancak yasa ile Kıyı bankacılığının geliştirilmesi için bazı kolaylıklar getirilmiştir, bunlar kısaca:

- Bölgede tüm işlemlerin konvertibl para ile yapılması,
- Serbest bölge hesaplarının, diğer yerel veya yabancı hesaplarla birleştirilmemesi,
- Kambiyo mevzuatının serbest bölgede uygulanmaması,
- Serbest bölge bankalarının faiz oranların serbest piyasa şartlarına göre ayarlaması gibi düzenlemeler olarak sayılabilir.

SONUÇ

Globalleşmenin en önemli unsurlarından olan sermaye hareketliliğinin ve bunun da önemli unsuru sayılabilecek **Euro-Dolar** piyasasının incelendiği bu çalışmada, piyasanın kıyı bankaları ile ilişkisi ve **Türkiye** durumu ele alınmıştır.

Henüz somut bir kıyı bankacılığı uygulamalarının görülmediği ülkemizde **AT**, Gümrük Birliğine yaklaştığı günümüzde özellikle dışa açık sektörlerde çalışan ihracatçı, turizmci, bankacı vb. kesimlerce bu tür piyasaların bilinmesi gerekir ve bu konu karşısında Türkiye'nin durumunun analiz edilmesi gerekir.

Türkiye globalleşmenin dışında kalamayacağını daha 1980 yılında 24 Ocak kararları ile verdiği göre "**parasal dışa açılma**" diyebileceğimiz uluslararası bankacılık faaliyetlerinin de aynı ölçüde geliştirilmesi dışa açılmayı pekiştirecektir. Oysa bu tür finansal piyasalar henüz ihracatçılarca dahi bilinmemektedir.

KAYNAKÇA

- ABRAHAM, M.GEORGE, **Foreign Exchange Management And the Multinational Comporation**, Praeger Publishers, 1978.
- APAK, Sudi, **Uluslararası Bankacılık Finansal Sistemler**, 2. Baskı Bilim Teknik Yayınevi, 1993.
- AŞIKOĞLU, Rıza, **Globalleşme Sürecinde Uluslararası Yönelimler**, Dumlupınar Üniversitesi, Yay.No.2/İ.İ.B.F. Yay.No.2, 1993
- COOPER S. Kerry, FRASER Donald R., USELTON Gene C., **Money, The Financial system and Economic Policy**, Addison-Wesley Publishing Co., 1983.
- EKREN, Nazım **Uluslararası Bankacılık Ve Türkiye Örneği** T. İş Bankası Kültür Yayınları, no.282/21 1986, Ankara,
- ERSAN, İhsan, **Euro-Pazarlar ve Türkiye**, İstanbul Ü. İşletme Fak., Finans ve Finansal Kurumlar Yönetimi Enstitüsü yayınları, No.2, İstanbul, 1979
- EİTEMAN, K.David Arthur I.Stonehill, **Multinational Bussiness Fnance**, Fourth Edition, Addison-Wesley Publishing Company, November, 19-86,
- FERTEKLİGİL, Azmi **Türkiye'de Para ve Sermaye Piyasası Gelişmeleri**, İTÜ/16/1983, S. 33.
- Gül G.TURAN, **Uluslararası Para Sistemi. Dün, Bugünü**, T. İş Bankası Kültür Yayınları, No. 215/5
- JORGEN Ulf, NIELSEN Moller, MADSEN Erik Strojler, PEDERSEN Kurt, **International Economics: The Wealth of Open Nations**, Mc Graw Hill Book Co., 1995.
- MİRZA, Suat **Sermaye Piyasası**, EİTİA Yayını, İstanbul, 1965,
- PARASIZ, İlkel, **Uluslararası Finansman**, Ezgi Kitabevi, 1992, Bursa.

- PIERRE WERNER, Avrupa'nın Mali Ve Parasal Bütünleşmesi Karşısında İşletmeler, İKV/11/Mayıs, 1985**
- SİNAN SÖNMEZ, Az gelişmiş Ülkelerin Finansmanında Özel Bankaların İşlevleri Tebliğ, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları İstanbul, 1990**
- SEYİDOĞLU, Halil, Uluslararası İktisat Taci, Politika ve Uygulama 12. baskı, İstanbul, 1998**
- TÖRE, Nahit, Uluslararası Para Sistemi ve Az gelişmiş Ülkeler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, No.310/1973, Ankara**
- UNAL, Targan, Dünya'da ve Türkiye'de Menkul Kıymet Borsaları, İstanbul Ticaret Odası, no.1991-23**
- WALTER Ted, The World Economy, John Wiley & Sons Inc., 1997**